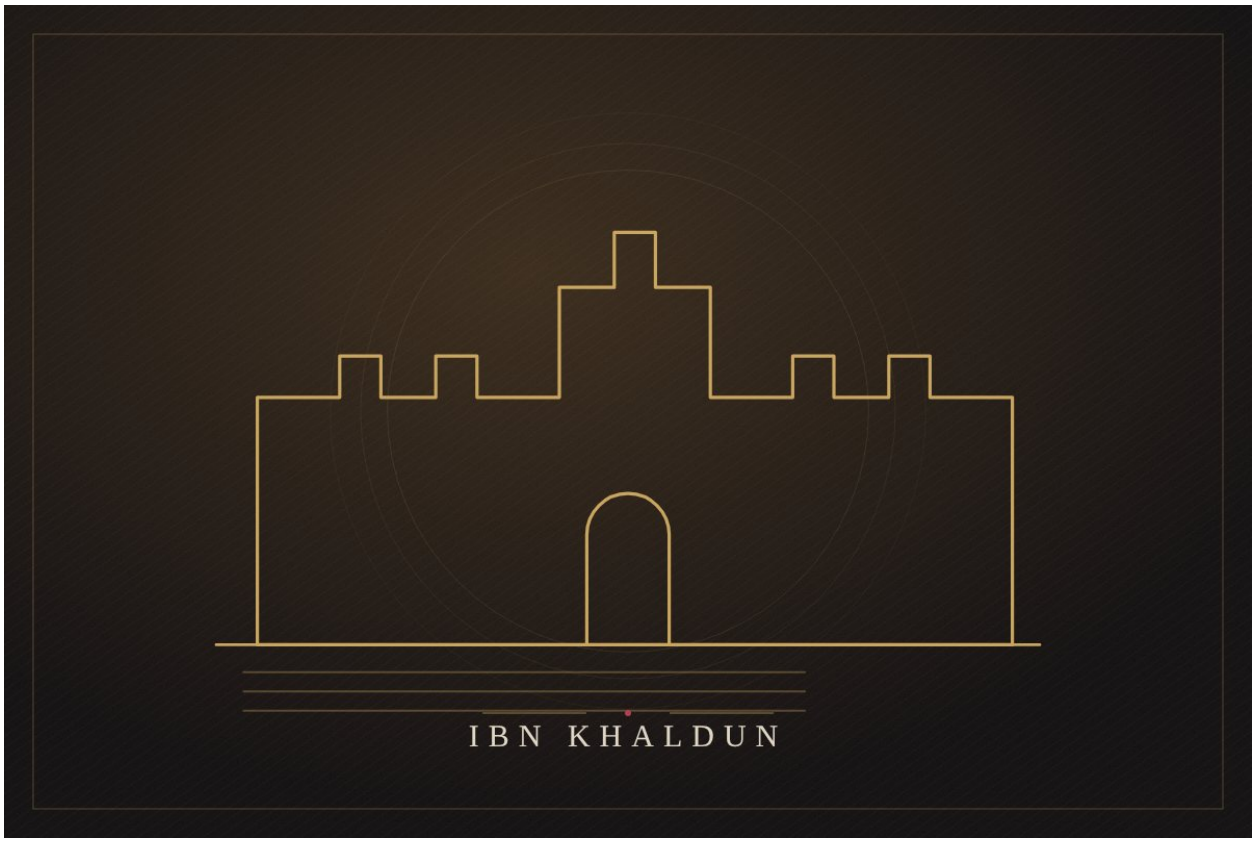
Urtësia

Ibn Khaldun dhe «Muqaddimah»: historiani që kërkoi ligjet e ngritjes dhe rënies së shteteve

Një jetë mes oborreve të Afrikës së Veriut dhe Andaluzisë, katër vjet tërheqje në një kështjellë në Algjeri, ideja e «asabiyyah»-s dhe takimi me Timurin pranë Damaskut

3 nëntor 2026 / 2 min lexim

Ilustrim origjinal i redaksisë lexoshpejt. Nuk është fotografi ose objekt historik.

Abd al-Rahman ibn Khaldun lindi në vitin 1332 në Tunis, në një familje me origjinë nga Andaluzia. Humbi prindërit në epideminë e murtajës së zezë në vitin 1348–1349, kur ishte rreth 17 vjeç. Pastaj nisi një jetë të trazuar si zyrtar, diplomat dhe këshilltar në oborret e Afrikës së Veriut dhe të Granadës, ku u ngrit dhe ra disa herë, madje kaloi edhe kohë në burg.

Kështjella dhe libri

I lodhur nga intrigat politike, në vitin 1375 ai u tërhoq me familjen në kështjellën e Ibn Salama-s, në Algjerinë e sotme. Atje, për rreth katër vjet, shkroi. Në vitin 1377 përfundoi versionin e parë të **«Muqaddimah»**-s, «Hyrjes», që ishte menduar si vëllimi i parë i një historie të madhe universale. Me kohë, hyrja u bë më e famshme se vetë historia.

Kritika ndaj historianëve

Ibn Khaldun i kritikonte historianët që përsërisnin tregime pa i verifikuar, që i besonin numrave të pamundur të ushtrive ose që nuk e kuptonin si funksionon shoqëria. Ai propozoi që historia të studiohej si shkencë, duke pyetur nëse një rrëfim është i mundshëm sipas natyrës së shoqërive njerëzore.

Asabiyyah

Koncepti më i njohur i tij është **asabiyyah**, që përkthehet zakonisht «solidaritet grupi» ose «frymë kolektive». Sipas tij, grupet që jetojnë në kushte të vështira, si fiset nomade të shkretëtirës, kanë solidaritet të fortë. Ky solidaritet u lejon të marrin pushtetin dhe të themelojnë dinasti. Por pasi vendosen në qytete dhe pasurohen, me kalimin e brezave, luksi dhe rehatia e dobësojnë solidaritetin. Dinastia bie, dhe një grup tjetër me asabiyyah të fortë merr vendin e saj. Ai shkruante se ky cikël zgjat zakonisht rreth tre ose katër breza.

> *Për Ibn Khaldun-in, shtetet nuk bien vetëm nga armiqtë jashtë. Bien kur humbasin lidhjen që i mbante bashkë.*

Takimi me Timurin

Në vitet e fundit, Ibn Khaldun jetoi në Kajro, ku shërbeu disa herë si gjykatës. Në vitin 1401, kur pushtuesi Timur rrethoi Damaskun, Ibn Khaldun, që ndodhej në qytet, u takua me të dhe la një përshkrim të bisedave të tyre. Vdiq në Kajro në vitin 1406.

Çfarë mund të marrim

1. **Verifikoni tregimet** para se t’i besoni, sidomos kur duken shumë të bukura ose shumë të frikshme.
2. **Solidariteti është pasuri.** Familjet, organizatat dhe komunitetet dobësohen kur humbasin qëllimin e përbashkët.
3. **Rehatia ka çmimin e saj.** Vështirësitë shpesh ndërtojnë forcën që e harrojmë në kohë të mira.

Burimet

Ibn Khaldun (1958). *The Muqaddimah: An Introduction to History*. Përkthyer nga F. Rosenthal. Princeton University Press. WorldCat

Irwin, R. (2018). *Ibn Khaldun: An Intellectual Biography*. Princeton University Press. WorldCat

Encyclopaedia Britannica. Ibn Khaldun. britannica.com

Lexoje në internet: https://www.lexoshpejt.com/artikull/ibn-khaldun-muqaddimah